

resne namene, pomagati učiteljstvu in to še posebno po veliki, veliki večini naprednemu učiteljstvu. Dr. Šusteršič je rekel: „Ravno zgoraj označeno stališče (ker namreč nismo nazadnjaki) enega dela učiteljstva nam otežkuje postaviti se popolnoma ob stran učiteljstva“. Doslovno iz „Slovenca“. Tako priznava poglavar sam, da se ne more postaviti popolnoma ob našo stran pri regulaciji. Samo nekoliko, ali najbolj odkrito povedano: nič. Gospodine Jaklič, mi razumemo politiko, ki jo uganja katoliška stranka z nami in ki jo morate uganjati tudi Vi. To je politika slepomišja ali skrivalnic. Mi še danes izjavljamo, da nam je vseeno, kako prirede regulacijo plač poslanci, mi ne ukazujemo načina pridobitve za regulacijo, mi samo zahtevamo regulacijo in naj se tudi uvede nov šolski davek, saj ga mi ne bomo plačevali, ker nima nihče od nas 5000 kron dohodkov. Tudi se ne brigamo, kje se bo dobila večina za ta ali drugi način pridobitve za naše izboljšanje. Poslanec Jaklič gladi že sedaj pot svojemu stališču, kadar pride v deželni zbor na vrsto naša zahteva. Sodeč ga po njegovem zadnjem spisu v „Slovenca“, se bo držal kakor iz bezgovega stržena narejen možic. Gosp. Jaklič naj nam oprostí na vsak način, da smo napravili tako primero, zakaj kdor dr. Šusteršiča zagovarja pri njegovem nastopu dne 19. aprila, ta je pač tak kakor gori omenjeni možic. Seveda g. Jakliču se tudi ne mudi tako, da bi mu izboljšali plačo, ker je v dobrem gmotnem stanju. Gospod kolega! Niso pa drugi učitelji tako srečni kakor ste Vi! Pomolite le glavo nekoliko iz katoliškega prepričanja in videli boste, kako životari večina učiteljev in dobili boste drugo prepričanje, ki Vas bo zbližalo z našimi težnjami. Ves spis v „Slovenca“ pa je napravil na učiteljstvo slab vtisk, in mi smo prav hvaležni Jakliču, da nam je dal indirektno pojasnilo na naše vprašanje v „Slovenskem Narodu“. Če se strinja s Šusteršičevo izjavo: „Raje razbijem ves deželni zbor itd.“ Hvala g. Jakliču, da se je potrudil to pot na nepodpisano „javno vprašanje“ odgovoriti. Da ga pa ne bo radovednost trla, zakaj naše „javno vprašanje“ ni bilo podpisano, mu povemo, da bi se prvič vsi podpisi zaradi obilice imen ne mogli navajati in ker drugič ne gre tu za imena, ob kateri bi se Jaklič potem brez konca in kraja drgnil, temveč gre za stvar. H koncu se usojamo zopet vprašati: Kaj pa pravite vi na to, tisti kolikortoliko zavedni član „Slovenske zveze“, ko uganja vaš predsednik tako, za učiteljstvo nekoristno politiko in hlapčevanje dr. Šusteršiču, ki je dokazan sovražnik šole? Napišite nam razpravo o novem šolskem zakonu, kako si jo predstavljate. Tako nenavadna iznajdba in občudovanja vreden problem bistri um. Mi bomo z veseljem prečitali vse in morda še kaj dostavili, če bi ne prišlo na misel vam. Poslanec Jaklič pa naj pregleda sedaj svoj spis in našega in videl bo: „Kdo je pačil resnico in zavijal“, kakor pravi o nas v „Slovenca“.

„Slov. Narod“.

Izobrazujmo starše, ako hočemo imeti izobraženo mladino!

„Alle Gesellschaftsklassen verhalten sich dem Erziehungsproblem gegenüber noch mehr oder minder gleichgültig; sie glauben ihrer Pflicht zu genügen, wenn sie für regelmäßigen, je nach den Ansprüchen der Klasse ausgedehnten Schulbesuch sorgen: den speziellen Fragen der Pädagogik stehen die meisten verständnislos gegenüber, ihren Einfluss auf Charakter,

Moral und Gemüt ihrer Nachkommen überlassen sie dem Zufall. Ob die Principien der Erziehung in Haus und Schule übereinstimmen, wird nicht gefragt; daß sie der Individualität der Schüler Rechnung zu tragen hat, wird fast immer nicht beachtet; nicht die Ansprüche und Wünsche der Kinder werden berücksichtigt, sondern die überlieferten Normen einer alleinseligmachenden Methode sind maßgebend.“

Bridka, a istinita sodba! — Tako rado se opočita učiteljstvu od prijateljev kakor tudi sovražnikov šolstva in učiteljstva, da šolstvo ne doprinaša onih sadov, ki so jih pričakovali stvaritelji modernega ljudskošolskega zakonodajstva. Vkljub nad tridesetletnemu obstanku in vkljub toliko prelite „srčne krvi“ ni ljudska šola povzdignila nivoja ljudske izobrazbe do onega stališča, na katerega bi radi potegnili „premnogi ljudski osrečevalci“ trpeče ljudstvo širne Avstrije. In ta povod daje premnogim faktorjem — poklicanim kakor tudi nepoklicanim — priliko, da porajajo one iste „ostre sapice“, ki vejejo tako rade le okrog ušes — uboge, škandalozno plačane raje — ljudskošolskega učiteljstva. Ti faktorji — poklicani kakor tudi nepoklicani — zvrčajo vso krivdo edino le na učiteljsko paro — češ, ti si kriva tega zla, da šola ne prinaša onega, kar bi morala po njih — beri: le po njih sodbi. In zaraditega si pa izmišljavajo ti faktorji — poklicani in nepoklicani — od prvega vaškega, po hlevnem vzduhu vonjajočega predsednika, oziroma šolskega nadzornika krajnega šolskega sveta pa do naučnega ministra — vedno in vedno nove šikane, paragrafe, odredbe itd., po katerih se je učiteljstvu ravnati pri pouku, da dovede šolstvo — to podlago ljudske izobrazbe — do ljudstvo osrečujočega viška. In ta mnogostranost bo privedla naše ljudsko šolstvo do onega absurduma, da bo ljudska šola čreda brez pastirjev, da bomo imeli pač šol na izobilico, a učiteljstva nikjer. Nasledki so že tu! Starejši hite v pokoj pred časom, a naraščaj kaže tige učiteljskemu stanu, ker je vsak preprost dninar na boljsem kakor pa učitelj z maturitetnim izpričevalom v roki. Da bi pa ti faktorji — poklicani in nepoklicani — pričeli raziskavati tam, kjer se mora res pričeti z radikalnim izrezavanjem, da privedemo ljudsko šolo do onega stališča, da bo v istini privedla ljudstvo do prave, trajne izobrazbe — tega pa ne, ker potem bi morali ravno ti faktorji — poklicani in nepoklicani — obuditi popolen kes in pripoznati, da so zakrivili sami, recimo 98%, da ni šola donesla do sedaj onih sadov, kakršnih so pričakovali sami stvaritelji modernega šolskega zakonodajstva.

Ti faktorji — poklicani in nepoklicani — so pričeli torej s temeljito reorganizacijo šolstva, češ, pomagati moramo spraviti šolstvo na višek svoje gonilne moči, ker le tako šolstvo bo ustvarjalo trajne sadove. In pričeli so natezati najvitalnejše membrane šolskega aparata — metodo. In to natezanje obeta biti tako intenzivno, tako temeljito, da preti privedi šolstvo do onega usodepolnega koraka, da se bo tako idealna zgradba, kakor je ravno ljudska šola, zaradi tega natezanja sesedla in pretvorila v navaden stroj.

Ako hočemo v istini šolstvu dobro, ako hočemo dovesti ljudsko izobrazbo v istini na ono mesto, na katerem bi jo tako radi videli, da bi prinašala one sadove, katerih bomo vsi veseli, učitelji kakor tupi oni faktorji — poklicani in nepoklicani — ne smešimo se torej pred trezno mislečim ljudstvom s takimi otroškonaivnimi preosnovami v prid ljudskega šolstva, kakršne so se pričele porajati v nekaterih krajih na slovenskem ozemlju — kjer se hoče pokazati ta ali ona šoli blizu stoječa oseba v nekaki bengalični luči, češ, glej le me,

kako sem skrben za povzdigo šolstva, a v istini pa zbuja ona ista oseba le pomilovalen nasmeš vsakega trezno, normalno mislečega človeka, ker s takim reorganizovanjem — kakor je n. pr. določba, kako visoke naj bodo posamezne črke, kako naj otroci hodijo po stopnicah itd. itd. — se taka oseba le osmeši.

Tu je treba drugam zastaviti sekiro, ako hočemo storiti kaj koristnega za šolo, in ena glavnih naših nalog bodi pri reorganizaciji ljudskega šolstva, da spravimo v popolno soglasje šolo in — dom! Tu, tu je izvor in konec rešitvi v prilog naši ljudski šoli — tu pričakujemo rešitve našemu obupnemu klicu po večji ljudski izobrazbi. Dokler ne pridobimo našega odraslega ljudstva za pomočnika, nekakega součitelja — je zaman naš trud — resen in smešen.

Oglejmo si le površno, iz kakih faktorjev se rekrutirajo naše dece starši. Izvečine iz ljudij, ki imajo o vzgoji otrok, svojega telesnega sadu toliko pojma kakor nič. Ko stopajo v zakon, v višek človeškega zahtevanja, vedo pač dobro le to, da bodo rodili ljudi, ki so ustvarjeni po človeški in božji podobi, a kako bodo dovajali te ljudi do one stopnje popolnosti, kjer bodo odgovarjali najprimitivnejšim zahtevam do popolnosti človeških in božjih popolnosti — o tem se tem ljudem niti ne sanja. In sedaj pa ustvarjaj učitelj iz teh ljudi popolna bitja! V takih slučajih bi pač morali biti učitelji edino le tako popolni ljudje, kakršnega je ustvaril modrijan Nietzsche v svojem „Übermenschu“, ali kakršnega nam opisuje Šorli v svojem romanu „Človek in pol“, le s tem pogojem, da bi moral tak „človek in pol“ iz tega stvarstva odstraniti oni pri slovenskem učiteljstvu nebitveni del, ki je znan po imenu — želodec.

Pritegnimo torej v delokrog svojega delovanja starše nam izročene mladine. In to doženemo najprej in najgotoveje, ako jih poučimo natančno o vseh dolžnostih in nalogah ter zahtevah, ki jih stavi njih deca do njih, kar se tiče vzgoje in šole. To pa doženemo najhitreje in najbolje s pomočjo pouka. Uvedimo tako imenovane večere za starše, kjer se bomo zgovarjali s širjo maso našega ljudstva o vseh dobrih in zlih posledicah, ki jih prinaša dobra in — slaba vzgoja.

Poleg teh pa prirejajmo poučne večere za naše ljudstvo, a ti poučni večeri naj nam ne odgrinjajo „tajnosti življenja“ velikega misleca Rousseaua, temveč podajajo naj nam v preprostih besedah smoter domače kakor tudi šolske vzgoje itd. In tu imajo kaj obširno polje vsi oni faktorji — poklicani in nepoklicani — pokazati moč svoje notranje vzgojevalne sile, svojega poklica. Prepričani naj bodo, da pripomorejo z enim samim takim poučnim večerom več do prave vzgoje in izobrazbe ljudstva, kakor pa s celim košem raznih lepodonečih nasvetov. Seveda: teorija je lažja nego praksa, razdiranje lažje nego zidanje.

A naša naloga naj še s tem ne bo nikakor končana. Povspnimo se še korak dalje! Pričnimo z izdajo poljudnih spisov za ljudstvo o vzgoji, o ljudski šoli, o branju dobrih, mladini namenjenih knjig itd. itd. In v to je seveda v prvi vrsti poklicana pred vsem naša „Šolska Matica“, dalje ljudski izobrazbi namenjena „Družba sv. Mohorja“ in „Slov. Matica“. Tu bo treba trkati in trkati — in odprlo se nam bo. In tu so zopet poklicani oni, za šolo tako vneti faktorji — poklicani in nepoklicani. Tu naj zastavijo svoja peresa ter nam napišejo kako poljudno brošuro o vzgoji, in branjaželjna masa bo segla rada po nji.

Ljudskošolskemu učiteljstvu pa kličemo: Ne odlašajmo več z reševanjem tega perečega vprašanja na polju ljudske

izobrazbe. Pomagajmo si sami! Ne zanašajmo se na tujo pomoč, zakaj onim istim faktorjem — poklicanim in nepoklicanim — ne diši ta kruh, ker potem jim poide njih hrana in prešli bi kakor pomladna megla pred jutranjim solncem.

Sklepno pa polagamo slovenskemu učiteljstvu kakor tudi vsem faktorjem — poklicanim in nepoklicanim — sledeče pobožne želje:

1.) „Zaveza“ skliči v kratkem enketo veščakov, ki bodo sestavili nekak bojni program, po katerem se bodo uredila taka predavanja o vzgoji za širšo maso ljudstva.

2.) Naša književna društva „Šolska“ in „Slovenska Matica“ kakor tudi „Družba sv. Mohorja“ naj prično izdavat poljudno pisane brošure o vzgoji itd.

3.) Naši visoki c. kr. dežel. šol. sveti naj tudi preskrbe, da višja oblastva dovolijo potrebni kredit za morebitne stroške, oziroma odškodnino posameznih predavateljev.

4.) „Slov. Matica“, „Pravnik“ kakor tudi „Žensko izobraževalno društvo“ naj prično s svojimi obljubljenimi predavanji — a ta predavanja naj ne dičijo le štirih sten „Narodnega“ ali „Mestnega doma“, temveč ta predavanja naj polete po deželah, zakaj tu je ljudstvo stokrat bolj potrebno nauka, kakor pa mestna „gospoda!“

5.) Pri takih predavanjih naj se v bodoče več ne ignorujejo šola, pouk in vzgoja, kakor se je — žal — iz nam morda umljivih vzrokov to dogajalo doslej!

„Učiteljski dom“ v Celovcu.

Celovski „Mir“ je priobčil v svoji 24. številki članek:

„Vsaktera država mora le na tistih podlagah obstati in se razviti, na katerih je nastala. O enotni državi po francoskem vzorcu v Avstriji ne moremo govoriti. Avstrija je nastala po združenju mnogih samopravnih delov in le v tem sestavu zamore obstati. Združena celota zajema svojo moč in zdravje iz moči svojih delov... Jaz sem danes še prepričan, da bi vse v naši lepi Avstriji bilo lepše, če bi se posamnim deželam dalo več avtonomije, in če bi se tirjativam raznih narodov bolj ustrezalo, kakor se zdaj godi. Najvažnejši del narodnostne enakopravnosti pa je enakopravnost v šoli, in tega načela pa sem se vedno držal. Moji svetovalci so me pošteno podpirali, zlasti odločni Exner. Ko se je nekoč govorilo o enakopravnosti Rusinov, mi je le ta pisal: „Načelo enakopravnosti tirja, da je ljudski jezik tudi učni jezik v šoli; a drugi deželni jezik se mora tudi povsod učiti, akoravno le kot prost predmet.“ — Tako piše Nemec Helfert („Kultur“ 1803, stran 304).

Načelo enakopravnosti. Kaj pa je to? povprašujemo po narodnih pravicah in na Koroškem najdemo končno le eno pravico lastne nespameti. Sklicujemo se na temeljne državne zakone — a ti so le pajčevina; kar ni čudno, da se smejo temeljni zakoni tolmačiti in rabiti, kakor je gospodom v deželnem šolskem svetu drago, in nikogar ni, ki bi jih zavrnil in jim naročil, da se drže zakonov. In ti gospodje: nekdanj Gobanc, zdaj Palla in Lemiži vsi vkup v